

PSL – Nieuws

Een uitgave van de Paddenstoel Studiegroep Limburg

Langsteelfranjehoed *Psathyrella conopilus* Droomvijver Hoensbroek 2007 Henk Henczyk

1975 – 2015

Nummer 1 januari 2017

PSL - Nieuws is een uitgave van de Paddenstoelen Studiegroep Limburg. Deze studiegroep is een onderdeel van het Natuurhistorisch Genootschap Limburg te Roermond.

Het PSL – Nieuws komt 2 tot 4 maal per jaar uit (afhankelijk van het aanbod aan artikelen). De doelstelling van deze nieuwsbrief is om publicaties mogelijk te maken over paddenstoelen en aanverwante zaken. Ook willen we veldwerkers en niet-wetenschappelijke mycologen in de gelegenheid stellen om hun bevindingen te rapporteren.

De redactie bestaat uit Reimund Salzmann, Henk Henczyk en Olaf Op den Kamp.

Aanwijzingen voor de auteurs: Artikelen dienen in de regel niet groter te zijn dan 6 pagina's. Indien er redenen zijn om een artikel uitgebreider te maken, dient de auteur hierover overleg te plegen met de redactie. De teksten kunnen worden aangeleverd per e-mail of USB-stick. Auteurs ontvangen geen drukproeven. Kleine wijzigingen in de tekst mogen door de redactie worden aangebracht zonder overleg met de auteur. Plaatsing van de artikelen hoeft niet te betekenen, dat de vermelde meningen en gegevens het inzicht van de redactie weergeven. Overname van de artikelen en/of illustraties is alleen toegestaan na toestemming van de redactie.

Artikelen kunnen gestuurd worden naar:

**Reimund Salzmann Kloosterweg 5, 6301 WK Valkenburg a/d Geul;
email: reisalzmann@gmail.com**

Winterprogramma 2017

07.01	za.	IVN Stein 15.00 tot 18.00 uur borrel, parkeerterrein oude ingang Steinerbos Mauritsweg	Finy en Reimund
12.01.	do.	presentatie: Toveren met waarnemingslijsten, 19.30 Ransdaal	Reimund Salzmann
26.01.	do.	practicum met Jo, 19.30 uur Ransdaal	Jo Bollen
04.02.	za.	winterexcursie: Vijlenerbos houtzwammen vertrek 10.00 uur parkeerterrein bij blokhut Epenerbaan GPS 50.765707,5.962322.	Finy Salzmann-Wolfs
09.02.	do.	presentatie: Oude bossen van Noord-Limburg, 19.30 uur Snijdersberg 22, 6243AV Geulle	Marcel Kamp
23.02.	do.	practicum met Jo, 19.30 uur Ransdaal	Jo Bollen
04.03.	za.	Genootschapsdag Roermond	Mark Smeets
09.03.	do.	presentaties: Houtzwammen; Graslandenpaddenstoelen; 19.30 uur Ransdaal	Henk Henczyk Nico Ploumen

PSL – Nieuws nr 1 2017

23.03. do.	practicum met Jo, 19.30 uur Ransdaal	Jo Bollen
01.04. za.	voorjaarsexcursie: asco's en myxen, vertrek ?	Mark Smeets
06.04. do.	presentatie: 19.30 uur Ransdaal	Gerard Dings
20.04. do.	jaarvergadering 19.30 uur Ransdaal	bestuur PSL
06.05. za.	voorjaarszwammen open excursie	?
18.05. do	practicum met Jo, 19.30 uur Ransdaal	Jo Bollen

Excursieprogramma 2017

Alle excursies vertrekken steeds om 10.00 uur vanaf de plaats van samenkomst. Gaarne eerst telefonisch aanmelden bij de betreffende excursieleider op de dag voor de excursie tussen 18.00 en 20.00 uur. Indien deze niet bereikbaar is, dan contact opnemen met Henk Henczyk tel.: 06-12572544, e-mail: hhh@bellair.net

Geen excursies vallen uit; excursieleider zorgt voor alternatieven.

03.06.2017 za	Genbroek Beek vertrek 10.00 uur Kasteel Genbroekstraat 18, 6191 KT Beek. Excursieleider Jo Bollen tel. 046-4378229
17.06.2017 za	Kranenbroek Echt vertrek 10.00 uur kruispunt Leenderstraat/ Bredeweg te Echt. Excursieleider : Marius Utens tel. 0475-486276
01.07.2017 za	Geullerbos vertrek 10.00 uur Markt Geulle, Hulserstraat te Geulle. Excursieleider Jos Kamp tel. 043 3641198
15.07.2017 za	De Meinweg Herkenbosch vertrek 10.00 uur bezoekerscentrum Meinweg 2 6075 NA Herkenbosch. Excursieleider Jan Hermans tel. 0475-462440
29.07.2017 za	Weerterbos vertrek 10.00 uur Daatjeshoeve, Heugterbroekdijk 34 te Nederweert. Excursieleider John Hannen tel. 0475-334807
05.08.2017 za	Groene long Kerkrade vertrek 10.00 uur parkeerterrein Kasteel Ehrenstein Kerkrader Steenweg 4, 6468 PA Kerkrade . Excursieleider Martin Zilverstand tel. 045-5456777
19.08.2017 za	Ijzerenbos Susteren vertrek 10.00 uur Station Susteren, Spoorstraat 21, 6114 EL Susteren. Excursieleider Marius Utens tel. 0475-486 276
02.09.2017 za	Danikerbos Geleen vertrek 10.00 uur Manege Ten Eysden, Ten Eysden 1, 6164 JL Geleen. Excursieleider Henk Henczyk tel. 043-3118825
09.09.2017 za	De Koumen Hoensbroek vertrek 10.00 uur Zwembad Otterveurdt, Gravin Schonbornlaan 2, 6433 AZ Hoensbroek. Excursieleider Marrion Ernst tel. 045-5631142

PSL – Nieuws nr 1 2017

- 16.09.2017 za Maasduinen De Hamert vertrek 10.00 uur parkeerterrein Jachthut op de Hamer Twistedenerweg 2, 5856 CK Wellerlooi. Excursie leider Finy Salzmann-Wolfs tel. 043-6012734
- 23.09.2017 za Mariapeel vertrek 10.00 uur P-plaats SBB , Koolweg 36a, 5759 PX. Helenaveen. Excursie leider Gerard Dings tel. 0475-592589
- 30.09.2017 za De Dellen Meerssen vertrek 10.00 uur De Nachtegaal, Gemeentebroek 6, 6231RV Meerssen. Excursie leider Marc Houben tel. 046-4523597
- 07.10.2017 za Bunderbos Bunde vertrek 10.00 uur Station Bunde Spoorstraat. Excursie leider Jo Bollen tel. 046-4378229
- 14.10.2017 za Stammenderbos Vertrek vanaf Retraitehuis, 400m. voorbij station Spaubeek. Excursie leider Reimund Salzmann 043-6012734
- 21.10.2017 za De Meinweg vertrek 10.00 uur parkeerplaats tegenover Hotel St.Ludwig te Vlodrop-Station. Excursie leider Jan Hermans tel. 0475-462440
- 27./28./29. 10.2017 vr. 13.00 tot zo. 17.00 uur Nationalpark Eifel Excursie leider Henk Henczyk tel. 043-3118825
- 04.11.2017 za Brunsummerheide vertrek 10.00 uur parkeerterrein Bezoekerscentrum Schaapskooiweg 99, 6414 EL Heerlen. Excursie leider Henk de Vries tel. 045-5214894
- 11.11.2017 za Ternell (B) Ardennen vertrek 10.00 uur Naturzentrum Haus Ternell, Ternell 2-3, B-4700 Eupen. Excursie leider Fer Bemelmans
- 18.11.2017 za Steinerbos Stein vertrek 10.00 uur parkeerterrein oude ingang Mauritsweg. Excursie leider John Leclair tel. 046-4334999
- 25.11.2017 za Vijlenerbos vertrek 10.00 uur parkeerterrein bij blokhut Epenerbaan GPS 50.765707,5.962322. Excursie leider Mark Smeets tel. 06-10464916

practicum met Jo in Ransdaal

Zomerse dropjes....

Het Bleke pluimkussentje *Symphytocarpus flaccidus*

door Mark Smeets Landgraaf markjmsmeets@gmail.com

Negen juli, een dag met ideaal zomerweer... warm en veel zon! Voor een "normaal persoon" misschien super, maar de gemiddelde (amateur) mycoloog wordt hier toch iets minder enthousiast van... Helaas viel de PSL excursie op deze dag uit vanwege het weer. Finy en Reimund stelden voor om het "slechte weer" toch te trotseren en eens op zoek te gaan naar slijmzwammen op de Brunssummerheide. Dit bleek een schot in de roos want we keerden uiteindelijk met een aardige lijst paddenstoelen en myxomyceten huiswaarts, waaronder een aantal (zeer) zeldzame soorten.

Op een boomstronk viel ons iets aparts op. We zagen op deze stronk kleine zwartbruine "dropjes". Bij een nadere inspectie zagen we dat deze "dropjes" bestonden uit allemaal

pluimpjes op een steeltje die verbonden waren door een overkoepelend vlies. Al snel kwamen we tot de naam "Stemonitis s.l." al hadden we toch het gevoel dat het iets anders betrof...

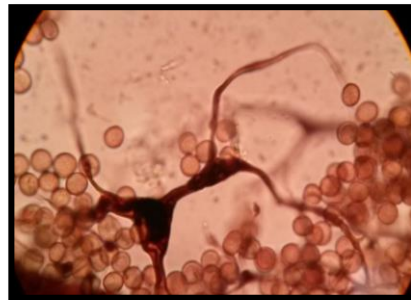
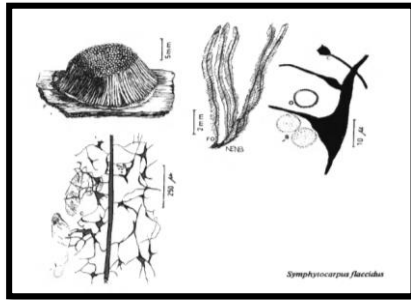
Een boomstronk verder zagen we geel plasmodium (het kruipstadium van de slijmzwam). Dit heb ik meegenomen en thuis verder laten groeien. Ook hier kwamen deze "dropjes" uit tevoorschijn, hetgeen bewijst dat het werkelijk het plasmodium is dat hoort bij deze soort.

In september stond er in Antwerpen een determinatieavond op het programma, een goede reden om het meegenomen materiaal weer eens (letterlijk) uit de mottenballen te

halen. Myxomycetologe Myriam de Haan had al vrij snel gezien dat het hier het Bleek pluimkussentje *Symphytocarpus flaccidus* betreft. Zij heeft mij uitstekend geholpen met het aanreiken van aanknopingspunten om deze soort met zekerheid te determineren. Hieronder zal ik een korte uitleg geven hoe je zelf tot een determinatie van deze soort kunt komen.

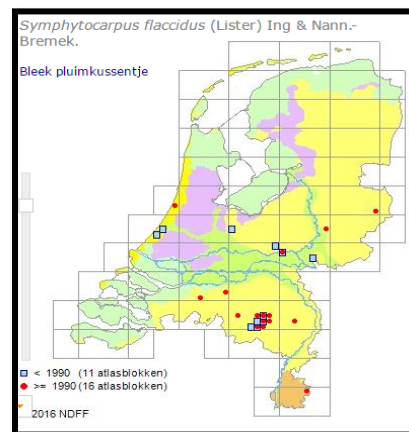
Je kunt *Symphytocarpus flaccidus* in het veld herkennen aan het feit dat het allemaal kleine netpluimpjes zijn die op een steeltje staan. Daarnaast zit er een verdwijnend vlies (peridium) over de complete groep heen.

Als je de vondst microscopisch wilt onderzoeken kun je het best een netpluimpje beet pakken met de pincet en proberen of je de meeste sporen eruit kunt blazen (of wapperen). Daarna plaats je een druppeltje ammoniak (10%) op een objectglaasje. Als je dan het uitgeblazen netpluimpje er op legt (zonder dekglasje) kun je goed de structuur van het net (capillitium)

observeren onder de microscoop. *Symphytocarpus flaccidus* is namelijk er aan te herkennen dat je dikke knopen in dit net kunt zien. Vervolgens plaats je een dekglasje erover heen waardoor je goed de sporen kunt observeren (1000x olie immersie). Deze zijn bezet met kleine wratjes (dit in tegenstelling tot *Stemonitis fusca* waarbij de sporen bezet zijn met een netwerk).

Symphytocarpus flaccidus staat er om bekend dat het echt een zomerse soort is. Daarnaast geeft Nannenga –Bremekamp aan dat het vaak gevonden wordt op dood hout van coniferen én dat het een algemene soort betreft. Zelf heb ik deze “dropjes” in de weken erna nog op verschillende stronken gezien in de Brunsummerheide (rond de zandverstuiving). Kijken we naar de NMV verspreidingsatlas zien we dat het na 1990 in 16 atlasblokken gemeld is (waaronder 1 in de buurt van de Brunsummerheide) en staat deze soort als zeldzaam (zz) geregistreerd. Natuurlijk blijft de vraag, is deze soort werkelijk zeldzaam, of wordt er niet goed genoeg gezocht? Want wie zoekt... zal mycologische wonderdjes vinden!

LITERATUUR

VERSPREIDINGSATLAS, *SYMPHYTOCARPUS FLACCIDUS*. [ONLINE]
[HTTPS://WWW.VERSPREIDINGSATLAS.NL/0939040](https://www.verspreidingsatlas.nl/0939040), [GEOPEND 18 11 2016].

NANNENGA-BREMEKAMP, N., 1974. *DE NEDERLANDSE MYXOMYCETEN*. ZUTPHEN: K.N.N.V..

NEUBERT, H., NOWOTNY, W. & BAUMANN, K., 1993. *DIE MYXOMYCETEN*, GOMARINGEN: SN

FOTOS FINY SALZMANN-WOLFS EN VERSPREIDINGSATLAS NMV

Bio-monitoring Paddenstoelen in GAIA-ZOO

door Henk Hencyk Maastricht hhhh@bellair.net

Om het belang van de biodiversiteit in de eigen regio onder de aandacht te brengen organiseerde de GaiaZoo te Kerkrade een zogenaamde "Bioblitz": een 24-uurs biomonitoring van de "inheemse

biodiversiteit" binnen de dierentuin. Deze vond plaats in het weekend van 10/11 september j.l. Experts van de diverse vakgroepen van het Natuur- historisch Genootschap Limburg verleenden op deze twee dagen hun medewerking.

Wij, als PSL, namen uiteraard met 8 mensen de paddenstoelen voor onze rekening. Ter plekke waren we op twee fronten actief: allereerst onze stand met een uitstalling van verse/gedroogde

paddenstoelen met als speciaal onderwerp de Slijmzwammen, waarbij het Spica-herbarium centraal stond. Veel ouders met kinderen bezochten de stand en de twee microscopen met myx-preparaatjes waren veelvuldig bezet. Een ander groepje hield zich bezig met de inventariseren in het park. Dat was helaas niet zo'n succes: door de langdurige droogte in de voorgaande weken was er weinig te zien. Slechts 19 soorten haalden de lijst. Wel een groot succes was het warme buffet voor alle deelnemers na afloop.

In overleg met de dierentuin werd besloten om het onderzoek op een gunstiger tijdstip te herhalen. Dat gebeurde dan op donderdag 3 november j.l. Getooid met oranje veiligheidsvesten doorkruisten 5 PSL-ers de dierentuin en deze keer was het wel raak: 118 waarnemingen van 77 verschillende soorten haalden de lijst waaronder een drietal Rode Lijstsoorten t.w. *Tricholoma cingulatum* Geringde ridderzwam (kwetsbaar); *Tricholoma terreum* Muisgrijze ridderzwam (bedreigd); *Trametes suaveolens* Anijskurkzwam (kwetsbaar).

Vooraf de laatste soort is een paddenstoel met een hoge belevingswaarde. Het is een volkomen witte houtzwam die in verse toestand sterk naar anijs ruikt. Er bevonden zich enkele exemplaren op een zieke (dode?) knotwilg tegenover het kraanvogelverblijf. (zie foto's Finy Salzmans-Wolfs)

Al met al, voor ons als PSL-ers, een heel leuke ervaring. In een dankwoord van de dierentuin werden we uitgenodigd om in 2017 weer een inventarisatie te doen.

Staat genoteerd !

Entoloma sanvitalense Noordel. & Hauskn. nieuw voor Nederland?

door Reimund Salzmänn reissalzmänn@gmail.com

Entoloma sanvitalense Noordel. & Hauskn.

Vindplaats: Brunssummerheide Am. coörd. 196830/326386

Datum: 2016.07.09 Habitat: hellinggrasland, tussen gras en onderliggende moslaag

Herbarnr.: ENT sanvitalense PSLhg 00072

Eindelijk, het seizoen van de PSLhg, de projectgroep hellinggraslanden van de PSL, is weer begonnen. Finy Wolfs, Mark Smeets en ik bezochten ons meetpunt 0965 Brunssummerheide 2 en ons hellinggrasland nabij het bezoekerscentrum op zaterdag 09.07.2016.

En ja, direct prijs: 22 vruchtlichamen van de Papilrussula (*Russula caerulea*) en 1 vruchtlichaam van de Dennenmoorder (*Heterobasidion annosum*) op meetpunt 0965 en 1 vruchtlichaam op ons hellinggrasland. Ja, je leest het goed 1 vruchtlichaam, maar wat voor een. Finy wist het meteen – een Entoloma!! Zij is van ons de enige die “mycologenroze” (de homeopathische versie van roze, dus zoiets als D12roze) direct en feilloos kan herkennen. Maar verder kwamen wij in het veld niet. Foto's en notities gemaakt en meegenomen voor later onderzoek. Later thuis heb ik dan een beschrijvingsformulier ingevuld en maandag heeft Finy deze paddenstoel “gemict” en samen zijn wij begonnen met sleutelen. Tot onze verbazing kwamen wij met Funga Nordica (blz. 575) vrij probleemloos uit op *Entoloma sanvitalense*, nooit van gehoord. Ook in de STL2014 en Verspreidingsatlas was

niets te vinden. Op internet vond ik dan een artikel van Noordeloos en Hausknecht Österr.Z.Pilzk uit 2009 met een uitgebreide beschrijving en de mededeling dat *Entoloma sanvitalense* een soort uit Centraal Europa en submediterrane regio's in Italië en Spanje is. Wat hadden wij fout gedaan? Maar alles klopte, behalve de hyfenbreedte was iets te groot, lit. tot 17 µm, bij ons vruchtlichaam tot 20 µm. Wat wij ook deden wij kwamen altijd weer uit op *Entoloma sanvitalense*. Dus alles ingepakt en naar Piet Kelderman. Met

Entoloma s.l. Fungi Europaei 5A en onze gegevens kwam ook hij probleemloos uit op *Entoloma sanvitalense* en hij feliciteerde mij met deze spectaculaire vondst. De foto op blz.1266-182 Fungi Europaei toont een tweelingbroer van ons vruchtlichaam. Wij hopen deze zeldzame paddenstoel volgend jaar weer op deze plek te kunnen vinden en dan in grotere aantallen. Dan kunnen wij de waarneming doorgeven aan de NMV.

LITERATUUR: KNUDSEN & VESTERHOLT: FUNGA NORDICA, COPENHAGEN 2012

NOORDELOOS EN HAUSKNECHT: NEW AND INTERESTING ENTOLOMA SPECIES FROM CENTRAL EUROPE,

ÖSTERR.Z.PILZK 18 (2009)

M.NOORDELOOS: ENTOLOMA S.L. FUNGI EUROPAEI 5A, 2004

Met opmerkingen [R1]: and

PSL Inventarisatieweekend Maasduinen 1 en 2 oktober 2016

door Mark Smeets Landgraaf markjmsmeets@gmail.com

In het noordelijkste puntje van Limburg vinden we het nationaal park “De Maasduinen”, een park dat ontstaan is doordat zowel de Maas als de Rijn hun sporen hebben achtergelaten in het landschap. Door deze jarenlange invloed van deze rivieren is onder andere de langste rivierduinengordel van Nederland gevormd.

In de PSL waarnemingsbestanden blijkt zo goed als geen informatie te vinden over de mycoflora in dit gebied. Mogelijk heeft dit vooral te maken met de noordelijke ligging van dit gebied, waardoor er zo goed als geen excursies naar dit gebied geweest zijn. Desalniettemin een goede reden om dit

gebied eens aan een intensieve inventarisatie te onderwerpen.

In het weekend van 1 en 2 oktober zijn we daarom met een redelijk grote groep mensen neergestreken in Auberge de Grote Waai in Well dat zich aan de rand van het nationaal park de Maasduinen bevindt. Na een korte instructie van de organisatoren Reimund en Finy zijn we in groepjes het gebied ingegaan. Finy en Reimund zijn trouwens al eerder in het gebied gaan “scouten” waardoor we nu wisten waar er geschikte plekken waren om te gaan inventariseren.

De tijd voor dit weekend kenmerkte zich door grote droogte. Maar ondanks dit feit hebben we toch ongeveer 90 soorten weten te vinden! De uitschieter die we het vaakst gevonden hebben was natuurlijk de Gewone aardappelbovist (*Scleroderma citrinum*). Deze stond op zo veel plaatsen dat je (zoals Tonnie zou zeggen) zin kreeg om er frieten van te gaan bakken. Daarnaast hebben we natuurlijk ook vaak verschillende houtzwammen gevonden, zoals de Gele korstzwam (*Stereum hirsutum*), Scherpe schelpzwam (*Panellus stipticus*), de Doolhofzwam (*Daedalea quercina*) etc. De goede tips van Henk zorgen er voor dat ik deze nu beter in het veld kan herkennen. Een interessante soort die Finy, John en Jos gevonden hebben is het Mestkaalkopje (*Deconica coprophila*). Irmgard vond ook nog de Okergele korrelhoed (*Cystoderma amianthinum*).

fotos Finy Salzmann-Wolfs   Op de tak van de linde vonden we enkele zwarte puntjes. Gelukkig wist Finy al vrij snel na terugkomst dat het een Tepelkogeltje (*Rosselinia*) betrof. Maar het bleek toch vrij lastig om deze op naam te brengen. Jo Bollen concludeerde dat dit het Gladde tepelkogeltje (*Rosselinia mammiformis*) betrof. Onder andere de vrij nauwkeurige en levendige beschrijving van Arnolds uit het boek Paddenstoelen in Drenthe leidde nog tot enige hilariteit. In verband met de huidige “zwarte piet” discussie zal ik dat hier niet verder uitdiepen. Voor de geïnteresseerden op dit vlak verwijs ik graag naar het (overigens prachtige) boekwerk van Arnolds. Hoewel we niet heel veel verschillende soorten slijmzwammen hebben gevonden, is er wel vaak (13 keer) Heksenboter (*Fuligo septica*) gevonden. Ook vonden we het Rossige buiskussen (*Tubifera arachnoidea*) in plasmodiaal (roze) stadium.

fotos Reimund Salzmann   Na de eerste inventarisatiedag zijn we aan de slag gegaan met het determineren van de vondsten. Ik vond dit zelf ook een erg leerzaam onderdeel van deze dag. Naast het inventariseren en determineren was het natuurlijk ook erg gezellig. Zo sliepen we in een prima accommodatie en werden we goed voorzien van koffie en andere (alcoholhoudende..) drankjes. In de avond zijn we lekker uit gaan eten en hebben we onder het genot van een hapje en een drankje de vondsten besproken.

Nadat Jos op de laatste dag even een aantal exotische planten uit het Nationaal park had verwijderd was het al weer tijd om terug naar huis te gaan. Tijd om terug te kijken op een erg goed georganiseerd, leerzaam en vooral gezellig weekend!!

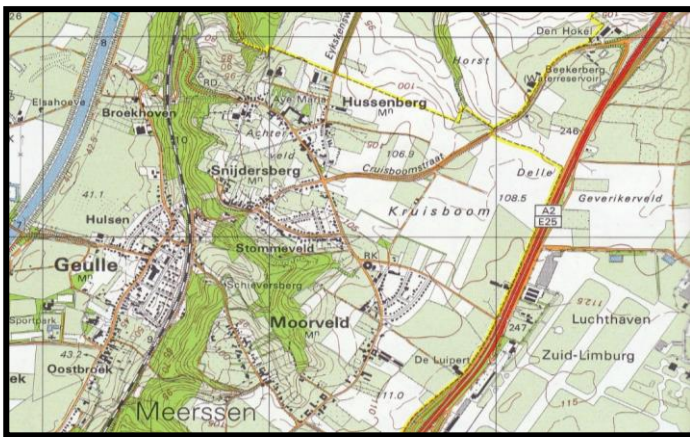
Op naar het volgende PSL weekend in de Eifel!

De Goudgele bundelzwam – *Pholiota flammans* in Geulle.

Jos Kamp Geulle & Jo Bollen Elsloo   joskamp@ensemble88.nl; jo.bollen49@gmail.com

Inleiding

In het middengedeelte van het bossencomplex Bunderbos bevindt zich het dorp Geulle, noordwestelijk begrensd door het gehucht Broekhoven. Benamingen van “bergtoppen” zoals de Knup en Bölberreg zijn een begrip voor de “echte” Geullenaren. Tot eind jaren vijftig werden de Geulse gemeentebossen vrij intensief beheerd. Dit door de verkoop van houtkavels, dat zich om de acht á tien jaar herhaalde. Het gekapte hout kwam in de kachel terecht en de houtopslag diende als geriefhout. In een van deze hellingen van de Bölberreg

(“boven” Broekhoven) werd begin jaren zestig een perceel met Grove dennen aangeplant. Beneden langs het kronkelige wandelpad staan nog enkele oude geknotte linden, inmiddels aangevuld met enkele jonge exemplaren.

Boomtax

Door gebrek aan financiën besloot de gemeente Geulle in 1818 de zogeheten boomtax in te voeren. Later in 1826 dienden de bomen in Geulle ook huisnummers te dragen. De Gedeputeerde Staten van Limburg besloten deze aanslag over 1826 af te keuren vanwege de gebrekkige administratie. De gemeente Geulle stelde voor alle bezitters van bomen op gemeentegrond voortaan te belasten tot 3 cent per boom. Het eigendom van deze bomen heeft nog een rol gespeeld in de jaren zeventig bij de verkoop van gemeentegronden aan Staatsbosbeheer. De boomtax en het bezit van bomen op gemeentegrond kan men thans beschouwen als een historisch fenomeen. Op de Snijdersberg bevinden zich (nog) slechts enkele van deze bomen.

De bodem en het drijfzand

Ten oosten van de spoorlijn bestaat de grond voornamelijk uit een mengeling van leem- zand- en grofzandige grindlagen en verder oude kleilagen, bedekt met zandige lössleem. Bij de bouw van de spoorlijn in 1864 verzakte deze hier vanaf Broekhoven richting Elsloo over een lengte van 400 meter. Dit herhaalde zich 28 jaar later. Oorzaak waren de met water verzadigde tertiaire zandlagen in de ondergrond, de zo genaamde drijfzanden. Om dit probleem op te lossen werd beneden aan de hellingen, aan de oostzijde van de spoorlijn, een kanaaltje van hardsteen gebouwd als afwateringssysteem. De bouw van de “Aelsduiker” (velen van u wel bekend) is hier een onderdeel van. Zo werden aan de westzijde van de gemetselde duiker de “Kniensheuvel” en de “Zandheuvel” neergelegd ter versteviging van de

spoorlijn. Maar na dit stukje geschiedenis van Broekhoven in Gäöl, willen we nu onze vondst aan u voorstellen.

Beschrijving van de soort

Pholiota flammans (Batsch, Fries) Kummer Goudgele bundelzwam.

Macroscopisch: hoed 20-40 mm in doorsnede, eerst half kogelvormig, later gewelfd, oppervlakte jong citroengeel, en geheel bezet met grove afstaande schubjes van dezelfde kleur, deels aangedrukt, deels opstaand, later dooier- tot goudgeel en kaal wordend, bij regen iets kleverig. Rand naar onder gebogen, lichter van kleur, jong voorzien van vezelige velumresten, lamellen jong citroengeel, later olijf-tot bruingeel, snede glad. Steel 30-60 x 3-8 mm, boven de ringzone glad tot zwak gepunteerd, zwavelgeel, onder deze zone met grove, iets donkere afstaande schubjes bezet.

foto Leudal : Finy Wolfs 2014

Hoedhuid bestaande uit parallel liggende hyfen van 2-4 μm breed, eronder bevinden zich hyfen van 3-6 μm breed, deze zijn voorzien van gespen. De eerste vondst dateert van 29 september 2010 op een deels vermolmd stam van Grove den in een helling van de "Bölberreg", in 2015 werd de soort daar weer aangetroffen. De soort is vrij algemeen voorkomend, maar in dit bossencomplex is het de enige vindplaats. In de nabijheid worden herhaaldelijk Parse dennenkorstzwam (*Trichaptum abietinum*), Oorlepelzwam (*Schizophyllum amplum*) en Inktviszwam (*Clathrus archeri*) aangetroffen.

Dankwoord: Staatsbosbeheer voor de verkregen gebruiksovereenkomst; Redactie voor het ordenen van dit artikel.

LITERATUUR

- ARNOLDS, E. & VAN DEN BERG, A. 2013. BEKNOPTTE STANDAARDLIJST VAN NEDERLANDSE PADDENSTOELEN. NMV. BOSSENBROEK, P. ET. AL. 1986. HET LAND VAN PEEL EN MAAS. UITGEVER: STAATSBOSBEHEER, ROERMOND.
- BREITENBACH, J. & KRÄNZLIN, F. 1995. PILZE DER SCHWEIZ BAND 4. BLÄTTERPILZE 2 TEIL. VERLAG MYKOLOGIA LUZERN.
- MICHAEL, E. ET. AL. 1981. HANDBUCH FÜR PLZFREUNDE BAND 4. VEB GUSTAV FISCHER VERLAG JENA.
- MOSER, M. 1983. DIE RÖHRLINGE UND BLÄTTERPILZE BAND 11B/2. GUSTAF FISCHER VERLAG STUTTGART NEW YORK.
- PHILLIPS, R. 1981. PADDESTOELEN EN SCHIMMELS VAN WEST-EUROPA. HET SPECTRUM UTRECHT – ANTWERPEN.
- UMMELS, J. ET. AL. 1998. GEULLE HE(E)MELSBREED. GEOLOGIE EN FAUNA VAN GEULLE. HEEMKUNDE VERENIGING GEULLE.
- VERMEULEN, H. 1999. PADDESTOELEN, SCHIMMELS EN SLIJMZWAMMEN VAN VLAANDEREN. UITGEVER: DE WIELEWAAL TURNHOUT.

Excursies het kloppend hart van de PSL.

Reimund Salzmann Valkenburg reisalzmann@gmail.com

Inventarisatie-excursies, opbelexcursies, winterexcursies, wasplatenexcursies, publieks-excursies, NMV- excursies, buitenlandse excursies, houtzwammenexcursies ..... er zijn zo veel redenen een excursie te houden als je fantasie hebt.

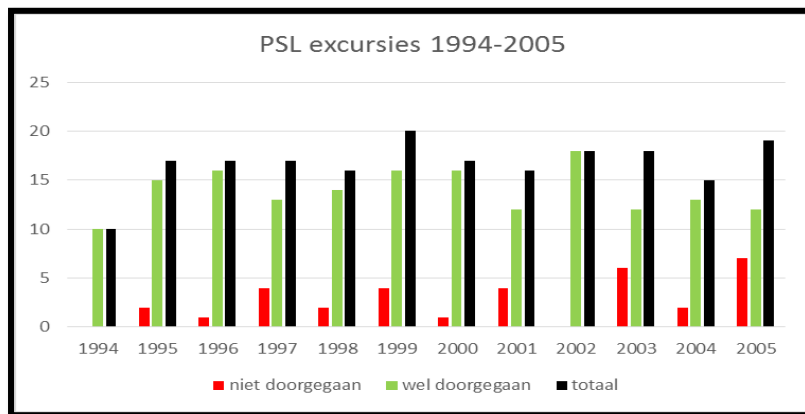
Heel veel mensen, en misschien zelfs de meesten, moeten eerst weten dat het er is, voordat ze het kunnen vinden (H.Janssen)¹.

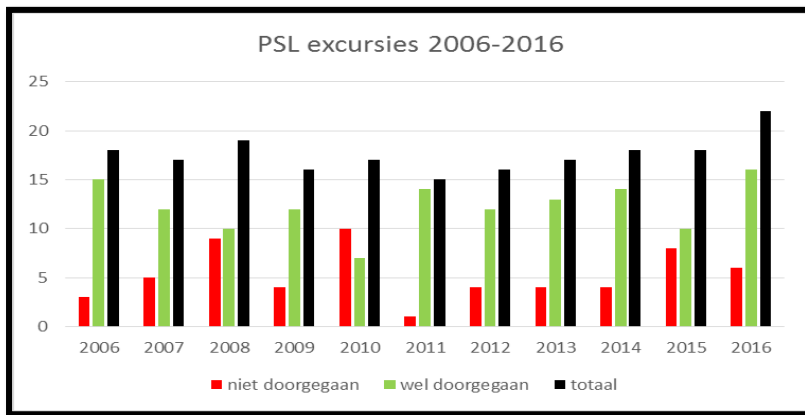
Voor iedere paddenstoelenclub hoort het organiseren van excursies tot de basistaken. Voor mij waren de PSL- excursies veel meer - het enige houvast in de grenzeloze diepte van de mycologie – de enige hoop dat ik het ooit zou kunnen begrijpen – de enige bron om het vol te kunnen houden, om door te kunnen gaan.

Excursies laten sporen na in de vorm van waarnemingslijsten, vermeldingen van bijzondere vondsten, activiteitenagenda's in het PSL – Nieuws, aankondigingen op websites (NMV, NHGL). Alle PSL-waarnemingen die ik kon vinden heb ik in een excel-bestand gearcheveerd, dat inmiddels meer dan 41 000 waarnemingen telt. In totaal 2133 soorten met eigen taxoncode, waarvan 366 verschillende soorten ascomyceten, 1626 basidiomyceten en 47 slijmzwammen. Van alle soorten uit ons waarnemingsbestand zijn dus 77% basidiomyceten, die wij tot de macrofungi kunnen rekenen.

In de laatste jaren zijn er behoorlijk wat geplande PSL-excursies uitgevallen, wat bij mij altijd frustraties en onbegrip tot gevolg had – ik snapte er niets van. Maar voor de meeste PSLers schijnt dat heel normaal te zijn. Misschien zijn wij te zeer gefixeerd op het aantal soorten die wij tijdens een excursie waarnemen. Hebben wij meer dan 100 soorten gevonden gaan wij met een goed gevoel naar huis. Maar voor mij is een excursie geslaagd als ik er een nieuwe soort voor mij heb kunnen waarnemen; heb ik dus weer iets kunnen leren. Soms denk ik ook, dat onze kennis als PSL eenzijdig op macrofungi is gericht (zie boven). Asco's, slijmzwammen, roesten en branden vind je ook als er geen macrofungi te vinden zijn. Misschien een thema voor het winterprogramma ?

Dus voor mij nu de reden om eens te gaan onderzoeken hoe het met de PSL-excursies van 1994 tot 2016 werkelijk is gegaan.

Van 1994 tot einde 2016 hebben wij 393 PSL-excursies gepland (buitenlandse weekenden niet meegeteld), waarvan er 301 zijn doorgedaan (76 %). Maar het zijn er dus ook 92 (24 %) niet door kunnen gaan. Meestal was het “ WEER” de boosdoener, te veel of te weinig neerslag, te warm en te droog. Maar er zijn er ook goede of slechte paddenstoelenjaren. Dat wil zeggen, de verdeling (uitval) over de jaren was niet gelijkmatig. Er waren jaren bij waar bijna alle excursies doorgingen en er waren jaren waar veel excursies zijn uitgevallen. 2005, 2008, 2010 en 2015 waren slechte jaren voor de PSL. Ook valt op dat er voor 2006 minder excursies zijn uitgevallen dan in de laatste jaren.

In de afgelopen 23 jaren hebben wij (PSL) gemiddeld 14 excursies per jaar gehouden. In deze periode zijn er 114 verschillende bossen of natuurgebieden bezocht.

De verdeling over Limburg laat de volgende kaart zien. De kaart laat de plaatsen zien waar de excursies zijn gehouden, niet de excursiegebieden. Snel wordt duidelijk, dat de meeste excursies in Zuid-Limburg zijn gehouden. Hoe verder je naar het noorden gaat hoe minder activiteiten van de PSL. De reden is vrij eenvoudig: de meeste PSL-leden wonen in Zuid-Limburg; de PSL is 1975 in Heerlen opgericht en ons “home” is bij IVN Ransdaal in de Gemeente Voerendaal. Van Eijsden tot aan de Mookerheide zijn toch meer dan 100 km en die rij je niet iedere dag. Het aantal actieve PSL-leden schommelt met de jaren tussen 10 en 20 - de mycologie is van oudsher specialistenwerk. De man-power is dus beperkt. Limburg telt drie Nationale Parken, die helaas allen in het noorden van de provincie liggen. Deze speciale gebieden verdienen in de toekomst zeker meer aandacht van de PSL.

Hier de top 10 van de meest bezochte gebieden:

Excursiegebied	Aantal excursies
Vijlenerbos (incl Cottessen)	21
Bunderbos	19
Brunsummerheide	16
Groeve 't Rooth	12
Savelsbos	11
Ingendael Houthem	9
Beegderheide	8
De Dellen	8
Drielandenpunt	8
Leudal	8
Wilhelminaberg Landgraaf	8

Van de 301 excursies die wel door zijn gegaan heb ik jammer genoeg maar 110 waarnemingslijsten kunnen achterhalen, ik mis er dus 193. Als er nog excursielijsten in oude klappers bij iemand overnachten kun je deze weer tot leven verwekken en mij geven.

In 2025 bestaat de PSL een halve eeuw en dan kunnen wij misschien een verzoek doen, aan de hand van onze waarnemingen, de fungiflora van de laatste 50 jaren in Limburg, zeker in het zuiden, te beschrijven en te analyseren.

LITERATUUR

1 [HTTP://WWW.SCHLEIMPILZE.COM/](http://www.schleimpilze.com/) VERTAALD DOOR REIMUND SALZMANN

2 PSL-NIEUWS VAN 1994 – TOT 2016

PSL-EXCURSIE STEINERBOS 2013 foto John Leclair

Lactarius citriolens Pouzar, 1968.

door Piet Kelderman Valkenburg   piet-kelderman@kpnmail.nl

Verzameld tijdens een P.S.L.-excursie, 7 augustus 2009, op 'd Observant (St. Pietersberg) te Maastricht. (km-hok: 61-38-22). Det. P. Kelderman.

KORTE BESCHRIJVING

Hoed: tot 120 mm breed, convex uitgespreid met sterk verdiept centrum, glad, vochtig slijmerig, rand lang ingerold, nabij de rand met aangedrukte vezelige schubjes, uiterste rand sterk bekleed met tot 10 mm lange en stijve haren. Kleur witgelig- crème, ouder licht okergelig-bruin tot wat leerkleurig. **Lamellen:** relatief ver uiteen, ± sikkelvormig, breed aangehecht tot aflopend, nabij de steel vaak gevorkt, witachtig tot crème, 5-10 mm breed. **Steel:** 4-7/2-3,5 cm, ± cilindrisch, vrijwel glad, basaal ietwat verdikt en ietwat aanliggend harig, basale deel wel of niet met groefjes of putjes, wit tot crème. **Vlees:** dik en stevig, wit, in de steel hol wordend, melkovervloedig, in eerste instantie wit, zeer snel zwavel tot citroengeel wordend. Geur fruitig (citroen). Smaak eerst wat bitter dan scherp wordend. **Sporen:** gemeten van sporee; <20.1.1>, (5,7) 6,2-8,2 (8,6) x (4,5) 5,0 – 6,0 (6,5)µm, Q= 1.2-1.4, de ornamentatie een onvolledig netvormige richels vormend, 0,5 tot 0,8 µm hoog.

OPMERKING

Lactarius citriolens werd verzameld op kalkrijke leembodem onder Haagbeuk en Populier. De beschrijving in Funga Nordica (overgenomen uit The genus *Lactarius* by Heilmann-Clausen et al, 1998) wordt gemeld dat bij *L. citriolens* geen "putjes" aan de basis van de steel mogen zijn. Dit in tegenstelling met de beschrijvingen elders in de literatuur, b.v. Michel-Hennig-Kreisel Handb. f. Pilzfr. Band 5 (1983), Ryman & Hølmason (1992) en R. Phillips, paddenstoelen en schimmels van Europa 1982, etc. Verwisseling is mogelijk met *L. resinus*, met dezelfde kleur melk, maar deze heeft een vrijwel witte hoed en de beharing aan de hoedrand is jong veel zwakker ontwikkeld, met *L. aquizonatus* maar bij dezen is de hoedrand duidelijk gezoneerd, *L. scrobiculatus* een soort van montane tot submontane sparrbossen met een steel die vrijwel geheel met groeven of putjes bedekt is, zelfs met *L. pupescens* en verwante soorten, maar de melk van deze is en blijft wit, wordt niet geel. Tot slot nog *L. repraesentaneus* waarvan de witte melk snel violet wordt. Al deze soorten hebben een ding gemeen, ze missen die uitzonderlijke lange beharing aan de hoedrand. *Lactarius citriolens* was nog niet vermeld voor Nederland. Komt wel in de ons omringende landen voor, hoewel overal zeer zeldzaam. (Uit eigen aantekeningen Piet Kelderman.)

Het waren Martin Zilverstand en Henk Henczyk. die zorgden, dat materiaal bij Piet terecht kwam, daar ze vermoeden dat dit wel eens en bijzondere vondst kon zijn. Piet stuurde de bringers direct terug, met het verzoek, om materiaal te halen voor fotografie, etc. Een deel van het materiaal werd verzonden naar Noordeloos, begeleid met bovenstaande beschrijving en foto's. Nooit meer iets vernomen! Dus de soort is nog steeds 'nieuw' voor Nederland.

EXCURSIES 2016

door Henk Henczyk Maastricht

h h h h @ b e l l a i r . n e t

De eerste excursie van het jaar in **De Molt bij Mechelen op 30 januari**, viel letterlijk in het water : na twee uurtjes zoeken in de regen vonden we het welletjes. Desondanks nog 38 soorten gevonden , de meeste natuurlijk op hout zoals de Rode zwavelkop (*Hypholoma lateritius*). Opvallend: de aanwezigheid van de Okergele korrelhoed (*Cystoderma amianthinum*), een soort die je niet in januari verwacht.

De eerste voorjaarsexcursie vond plaats in het **Ravensbos bij Valkenburg op 30 april**. De Citroenstrookzwam (*Antrrodia xantha* **foto 1**), een korstzwam met smalle hoedachtige uitsteeksels wordt de laatste jaren steeds vaker gesignaleerd. Verder op hout de Hazelaarsschorsbreker (*Vuillemenia coryli*) en het Gladharig franjekelkje (*Trichopezizella nidulus*).

Het **Savelsbos te Gronsveld op 11 juni** trok 21 deelnemers. Als gevolg van de vele regens de voorgaande weken waren er veel slijmzwammen

foto 1 Finy Salzmänn-Wolfs

(en slakken) te zien. Onze kersverse myxo-specialist Mark Smeets was in zijn nopjes : 7 slijmzwammen haalden de lijst waaronder het Kleinvlekkig kristalkopje (*Didymium minus*). Volgende halte: op **25 juni de bossen bij Swalmen**. Meest bijzondere vondst : de Harige harpoenzwam (*Hohenbuehelia fluxilis*). Verder de Oranje grastaailing (*Marasmius curreyi*), een prachtig zwammetje dat vaak tussen hoog gras groeit en gemakkelijk over het hoofd wordt gezien. Opvallend bij de myxomyceten was het Witpootglinsterkopje (*Diachea leucopodia* **foto 2**) met zijn knotsvormige vruchtlichaampjes.

foto 2 Finy Salzmänn-Wolfs

's Middags bracht de groep een leerzaam bezoek aan de nabijgelegen Shiitake-kwekerij.

Het **Steinerbos in Stein op 23 juli** leverde maar 34 soorten op. Het "vruchtbaarst" waren de oevers van de vijver met maar liefst 5 russula's . Opvallende soort: het Robertskruidkraterbultje (*Coleroa robertiani*) ja, ja !

De **Putberg bij Heerlen op 3 september** leverde, door de aanhoudende droogte,

foto 3 Finy Salzmänn-Wolfs

maar 26 soorten op. Op Es groeide de Ruige weerschijnzwam (*Inonotus hispidus*) en verder enkele fraaie exemplaren van de Peksteel (*Polyporus badius*).

In het **Geulhemmerbos bij Valkenburg op 17 september** vonden we liefst 4 hertenzwammen w.o. de Pronkhertenzwam (*Pluteus umbrosus* **foto 3**), de Pluishoedhertenzwam (*Pluteus hispidulus*) en de Donkere knolvoethertenzwam (*Pluteus plautus*).

foto 4 Finy Salzmänn-Wolfs (*Rutstroemia echinophila*) op een overjarige (tamme) kastanjebolster.

Door de aanhoudende droogte waren de verwachtingen niet hoog gespannen toen we de **Brunsummerheide bezochten op 8 oktober**.

Op de moerassige plekken bij de Manege was het echter raak : 7 gordijnzwammen w.o. de Streephoedgordijnzwam (*Cortinarius incisus*) en de Kleinste elzengordijnzwam (*Cortinarius lilacinopusillus*), 9 russula's w.o. de Wilgenrussula (*Russula subrubens*) en 8 melkzwammen. En als klapstuk op een dennenstronk: enkele prachtige exemplaren van de Trechterschijf (*Panus conchatus*), een soort die in jonge toestand

paarse lamellen heeft. Op **15 oktober was het Leudal** aan de beurt. Voor de eerste keer dit jaar vonden we meer dan 100 soorten : 101 . Twee zeer zeldzame soorten t.w. de Spoelsporige vaalhoed (*Hebeloma fuisporum*) en de Zwartsnede hertenzwam (*Pluteus atromarginatus* **foto 5**) . Verder de Harslakzwam (*Ganoderma resinaceum*) en de

foto 6 Finy Salzmänn-Wolfs merkwaardig ruikende Violetstelige poederparasol (*Cystolepiota bucknallii*) en de Modderzwavelkop (*Hypholoma subericum*).

De dag erna, **18 september, de Meinweg**. Opvallende vondsten: het Geelgerand elfenbankje (*Antrodiella serpula*) en het Beukennapvlieskelkje (*Hymenoscyphus fagineus*). Het **Munningsbos bij 't Reutje werd bezocht op 24 september**. Na lange tijd weer gespot op een vermolmd eikenstam : de Kopergroenbekerzwam (*Chlorociboria aeriginosa* s.l. **foto 4**), altijd een lust voor het oog. En de donkerbruine bekertjes van het Kastanjestromakelkje

foto 5 Finy Salzmänn-Wolf (*Rutstroemia echinophila*) op een overjarige (tamme) kastanjebolster. Door de aanhoudende droogte waren de verwachtingen niet hoog gespannen toen we de **Brunsummerheide bezochten op 8 oktober**. Op de moerassige plekken bij de Manege was het echter raak : 7 gordijnzwammen w.o. de Streephoedgordijnzwam (*Cortinarius incisus*) en de Kleinste elzengordijnzwam (*Cortinarius lilacinopusillus*), 9 russula's w.o. de Wilgenrussula (*Russula subrubens*) en 8 melkzwammen. En als klapstuk op een dennenstronk: enkele prachtige exemplaren van de Trechterschijf (*Panus conchatus*), een soort die in jonge toestand paarse lamellen heeft. Op **15 oktober was het Leudal** aan de beurt. Voor de eerste keer dit jaar vonden we meer dan 100 soorten : 101 . Twee zeer zeldzame soorten t.w. de Spoelsporige vaalhoed (*Hebeloma fuisporum*) en de Zwartsnede hertenzwam (*Pluteus atromarginatus* **foto 5**) . Verder de Harslakzwam (*Ganoderma resinaceum*) en de Teervlekkenzwam (*Ischnoderma benzoinum* **foto 6**). Bij het bezoek aan de **Wilhelminaberg in Landgraaf op 22 oktober** was de excursieleider Nico Ploumen niet zo hoopvol. Bij het voorlopen viel de "oogst" hem tegen. Nou dat hebben we geweten: het bleek naderhand de succesvolste excursie van het jaar te zijn geweest met 147 soorten en 18 deelnemers. Sinds lange tijd weer eens gezien op een populierentak: het Vals judasoor (*Schizophyllum amplum*), verder de

Het buitenlandse uitstapje naar het **Raerenerwald bij Roetgen op 29 oktober** viel wat tegen: de

foto 7 Finy Salzmänn-Wolfs

mycorrhizapaddenstoelen lieten zich nauwelijks zien. In het sparrenbos was de afschuwelijk ruikende Sparrenstinktaailing (*Gymnopus perforans*) massaal aanwezig. Op een sparrenstronk: de Zilversteelzwavelkop (*Hypholoma dispersum*) en aan de binnenkant van boomschors de Dakloze huiszwam (*Serpula himantioides* **foto 7**).

Het **Drielandpunt in Vaals was op 5 november** aan de beurt. In een grasland, grenzend aan het bos, een groepje van de Valse hanenkam (*Hygrophoropsis aurantiaca*).

Althans, zo zagen ze er uit, maar door de witte aflopende lamellen kwamen er twijfels op. Na bestudering bleek het echter te gaan om de Grootsporige schijnantharel (*Hygrophoropsis macrospora*), een zeer zeldzame soort. Een andere mooie vondst langs een van de vele parkeerterreinen: de Prachtgordijnzwam (*Cortinarius triumphans*).

Het **Malensbos bij Vijlen werd op 12 november** bezocht. Liefst 11 soorten mycena's werden gesignaleerd w.o. de Gestreepte schorsmycena (*Mycena mirata*). Klapper van de dag was de eerste vondst in Limburg van de Grauwstelige russula (*Russula decolorans* **foto 8 en 9**).

foto 8 en 9 Finy Salzmänn-Wolfs

Het seizoen werd op een waardige wijze afgesloten bij de **Muldersplas in Schinnen op 19 november**. Door het bladertapijt op de bodem is het in de naherfst steeds een probleem paddenstoelen te onderscheiden. Maar dat viel mee: 95 soorten werden er gescoord w.o. de Okervoetsatijnzwam (*Entoloma vinaceum*) en de Streepsteelveldridderzwam (*Melanoleuca grammopodia*).

Al met al was 2016 een teleurstellend paddenstoelenjaar. September en oktober, toch traditioneel de "vette" maanden lieten het, door de aanhoudende droogte, afweten. Eind oktober werd het beter en november was prima, mede door de lang uitblijvende nachtvorsten.

Op naar 2017 !

Inhoud

Winterprogramma

Excursieprogramma 2017

Zomerse dropjes...Het Bleke pluimkussentje *Symphytocarpus flaccidus* Mark Smeets

Bio-monitoring Paddenstoelen in GAIA-ZOO Henk Henczyk

Entoloma sanvitalense Noordel. & Hauskn. nieuw voor Nederland? Reimund Salzmann

PSL Inventarisatieweekend Maasduinen 1 en 2 oktober 2016
Mark Smeets

De Goudgele bundelzwam – *Pholiota flammans* in Geulle.
Jos Kamp en Jo Bollen

Excursies het kloppend hart van de PSL.
Reimund Salzmann

Lactarius citriolens Pouzar, 1968.
Piet Kelderman

EXCURSIES 2016 Henk Henczyk